

SES BİLGİSİ

2023 TAYFA

BÖLÜM 1

TÜRKÇENİN SES ÖZELLİKLERİ

	DÜZ		YUVARLAK	
	Geniş	Dar	Geniş	Dar
Kalın	a	ı	o	u
İnce	e	i	ö	ü

	Sürekli	Süreksiz
Yumuşak	j, l, m, n, v, r, y, z	b, c, d, g
Sert	f, h, s, ş	p, ç, t, k

ÜNLÜ UYUMLARI

1. BÜYÜK ÜNLÜ UYUMU

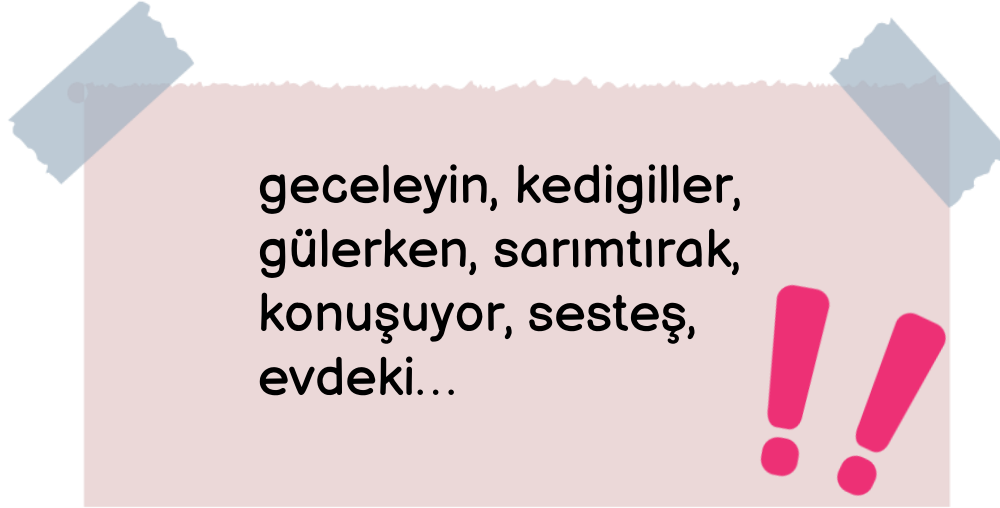
Türkçe sözcüklerde ilk hece kalın ünlü (a, ı, o, u) ile başlarsa kalın ünlüyle, ince ünlüyle başlarsa (e, i, ö, ü) ince ünlüyle devam eder.

Kalın, ince, uyum, öğretmen, olumlu, sözcük, varlık, algı...

- Çiçekler çok güzel kokuyor.
- Ormanda upuzun ağaçlar vardı.

1. Kelimenin aldığı aykırı ekler uyumu bozabilir. (-yor, -iken, -daş, -ki, -leyin, -gıl, -ımtırak)

- ✓ sabahleyin
- ✓ baklagiller
- ✓ uyurken
- ✓ yeşilımtırak
- ✓ gülüyor
- ✓ meslektaş
- ✓ yarınki

2. Kimi kelimeler zaman içinde ses bakımından değişim yaşıdığı için büyük ünlü uyumuna uymamaktadır.

ana

anne

kangı

hangı

-hangi

karındaş

kardaş

-kardeş

alma

elma

kanı

hani

dakı

dahi

3. Alıntı kelimelerde büyük ünlü uyumu aranmaz:

maden, selam, limonata, otomobil, enfeksiyon...

4. Tek heceli sözcüklerde aranmaz:

çağ, dağ, gel, var, ip, tel...

5. Birleşik sözcüklerde aranmaz

cumartesi, alışveriş, akciğer, asteğmen...

2. KÜÇÜK ÜNLÜ UYUMU:

(a, e, ı, i)

(a, e, ı, i)

(o, ö, u, ü)

(a, e, u, ü)

kapı

kuralcı

sağlığımız

güzellik

aktör

havuz

doktor

müzik

çamur

ÜNLÜ DÜŞMESİ: (HECE DÜŞMESİ / ORTA HECE DÜŞMESİ)

❖ Çekimlenme Sırasında Ünlü düşmesi:

akıl-ı

zihin-im

asıl-ı

oğul-unuz

ağız-a

hüküm-ü

○	burun buruna	nesilden nesile
○	Emir'e	Gönül'e
○		

❖ Türeme Sırasında Ünlü Düşmesi:

koku-la

oyun – a

yanıl-ış

çağır – ı

sızı-la

beniz – e

çevir-e

ayır – il

uyu-ku

kıvır – im

sarı-ar

kuru - ak

❖ Birleşme Sırasında Ünlü Düşmesi:

sabır etmek

akis etmek

kayıp olmak

nakil etmek

bu arada

Kadıköyü

Bakırköyü

Ceylanpınarı

ÜNLÜ AŞINMASI

niçin

sütlaç

cumartesi

güllaç

nasıl

peki

kahvaltı

pazartesi

ÜNLÜ TÜREMESİ

az- cık

genç - cik

bir - cik

dar - cık

sap-sağlam

yap-yalnız

çep-çevre

ÜNLÜ DARALMASI

bekle-yor

kokla-yor

gözle-yor

başla-yor

ye-

de-

ne

Bak – ma – yor – lar

Dinle – me – yor

Oku – ma – yor – sun

Çöz – me – yor – sunuz

Yak – (ı) – yor

Bitir – (i) – yor

Doldur – (u) – yor

Sön – (ü) – yor

ÜNLÜ DEĞİŞİMİ

ben-e → bana

sen-e → sana